

Gmina Sulęcín

Czyste Powietrze lepsza ochrona beneficjentów i bezpieczne finansowanie!

Kategoria - Aktualności

Data publikacji -21 listopada 2025 godz. 12:08

Wymiana kopciuchów i termomodernizacja domów w sposób mądry, skuteczny, bez marnowania publicznych pieniędzy i z lepszą ochroną beneficjentów - to zreformowany program Czyste Powietrze, z zapewnionym od 2024 r. finansowaniem na ponad 30 mld zł. Wypłaty środków sukcesywnie rosną, wprowadzane są usprawnienia, by przyspieszyć ten proces.

Czyste Powietrze jest jednym z największych programów społeczno-klimatycznych w Europie. Realizuje go Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) we współpracy z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej (WFOŚiGW) i pod nadzorem Ministerstwa Klimatu i Środowiska.

To obecny rząd zapewnił stabilne finansowanie dla programu, pozyskując 13 mld zł z KPO, 7,9 mld zł z FEnIKS oraz kolejne 10 mld zł z Funduszu Modernizacyjnego na nową odsłonę programu. To otworzyło drogę do podpisywania umów i realizacji inwestycji, czyli nadrabiania zaległości poprzednich lat.

Dzięki temu od stycznia 2024 do końca października 2025 roku zrealizowano rekordowe wypłaty – ponad 10 mld zł. Kwota ta jest wyższa w stosunku do 8,7 mld zł wypłaconych przez wcześniejsze 5 lat (2019–2023). Wyszliśmy z zaległości w wypłatach za 2024 rok – wszystkie prawidłowo złożone wnioski o płatność z tego roku zostały rozliczone.

Poważne i systemowe nieprawidłowości w starym programie

Wprowadzone i chwalone przez poprzedników poluzowanie kryteriów programu bez zapewnienia jego dalszego finansowania to przyczyna dzisiejszych problemów beneficjentów i wykonawców, w tym zaległości w wypłatach. Zniesienie kosztów jednostkowych w 2023 r. oraz wprowadzenie prefinansowania w 2022 r. doprowadziły do ogromnej liczby wniosków, ale także do nadużyć ze strony wykonawców. Konieczna była głęboka reforma programu, który od 31 marca tego roku funkcjonuje w nowej formule.

W latach 2018–2023 przyjęto ponad 758 tys. wniosków o dofinansowanie i podpisano ponad 639 tys. umów. Natomiast środki wypłacono dla jedynie 490 tys. umów. Był to efekt m.in. braku zapewnionego finansowania programu.

Składane jeszcze w starym programie wnioski o dofinansowanie są teraz rozliczane po zakończeniu inwestycji. W ubiegłym roku wpłynęła rekordowa liczba wniosków o płatność – ponad 197 tys. na kwotę 4,77 mld zł. Wszystkie zostały ocenione, a te, które pozostały wymagają poprawy i uzupełnień - jest to obecnie ok. 2 proc. wniosków, czyli 4 634 na kwotę niespełna 148 mln zł.

Ochrona interesu publicznego i beneficjentów

To są trudne wnioski, które wymagają wielu uzupełnień. W programie Czyste Powietrze przed reformą akceptowano wnioski niemal automatycznie i wypłacano pieniądze bez rzetelnej weryfikacji, gdzie beneficjent nieświadomie mógł współfinansować nadużycia. WFOŚiGW mają prawo do kontroli i wstrzymania wypłaty środków w przypadku nieprawidłowości. To nie przejaw złej woli, lecz obowiązek troski o beneficjenta oraz dbania o finanse publiczne. Wszelkie odstępstwa od zasad, np. zawyżanie kosztów na fakturach, uznawanie kosztów niekwalifikowalnych, przemykanie oka na błędy wykonawców, mogłoby spowodować, że w przyszłości to beneficjent musiałby zwracać dotacje.

Przykładem może być wniosek, w którym beneficjent nie przedstawił jakiegokolwiek uzasadnienia wysokości kosztów, a wykonawca doliczył „koszty pośrednie”, które stanowiły nawet ponad 80 proc. W tej sytuacji WFOŚiGW poinformował beneficjenta, że jego koszt jest zawyżony i nie ma możliwości pokrycia wszystkich tych kosztów dotacją, ponieważ większa część kwot z faktur wystawionych przez wykonawcę to jego marża, a nie wartość towaru. W koszcie zarówno samych okien jak i drzwi cena m² mieściła się w przyjętych uśrednionych cenach rynkowych, natomiast wysokość marży i kosztów pośrednich zdecydowanie zawyżała wartość przedsięwzięcia, których nie można pokryć z pieniędzy publicznych, np. za drzwi, których cena rynkowa wynosi ok. 4 tys. zł, a na fakturze wystawiono kwotę 10,8 tys. zł.

Konieczność uzyskania dodatkowych wyjaśnień wydłuża proces oceny i wypłaty środków. Jest to jednak działanie niezbędne z punktu widzenia gospodarności, chroniące interes ludzi składających wnioski o dotacje. Odmowa wypłaty w takich sytuacjach mogłaby skutkować koniecznością zwrotu wcześniej wypłaconej zaliczki. Dlatego WFOŚiGW umożliwiają wielokrotne uzupełnianie dokumentacji, działając w interesie beneficjentów i zgodnie z zasadą racjonalnego wydatkowania środków publicznych. Beneficjenci otrzymują zazwyczaj 1–2 wezwania do uzupełnienia dokumentów. Zdarzają się przypadki wymagające 3–6, a nawet więcej interwencji, co wynika z faktu, że przekazane korekty nadal zawierają błędy.

Pomoc poszkodowanym beneficjentom

Kierownictwo Ministerstwa Klimatu i Środowiska przyjęło projekt ustawy o pomocy poszkodowanym w programie Czyste Powietrze. To odpowiedź na problemy tych beneficjentów, którzy chcieli skorzystać ze funkcjonującej do jesieni 2024 r. poprzedniej wersji programu, otrzymali zaliczki, jednak ze względu na nierzetelność wykonawcy, nie mogli jej potem rozliczyć.

Przygotowane założenia przewidują m.in. możliwość zawieszenia ściągania nierozliczonych zaliczek od beneficjentów poszkodowanych przez nierzetelne firmy. Projekt ustawy został przekazany dziś do Zespołu Programowania Prac Rządu z prośbą o pilne procedowanie.

Działania wdrożone na rzecz sprawniejszego rozliczania

W 2025 r. wdrożono konkretne działania na rzecz wyjścia z zaległości:

- Regularne spotkania z przedstawicielami wykonawców.
- Opublikowanie przez NFOŚiGW tabeli kosztów jednostkowych w programie Czyste Powietrze finansowanego z KPO i FEnIKS, która pomaga beneficjentom programu w szacowaniu wydatków objętych dotacją, ułatwia także ocenę ofert wykonawców i przyspiesza ocenę wniosków o płatność.
- Opracowanie przez NFOŚiGW zbioru wytycznych/zasad porządkujących relacje WFOŚiGW z wykonawcami w celu sprawnego rozliczania wniosków o płatność i jak najszybszych wypłat dotacji.

Ponadto WFOŚiGW wprowadziły usprawnienia mające na celu przyspieszenie rozpatrywania wniosków, np. w Rzeszowie w ciągu tego roku udało się skrócić czas rozliczania wniosków o płatność z 9 miesięcy do 3,5 miesiąca.

WFOŚiGW zwiększyły zatrudnienie, wprowadziły pracę w godzinach nadliczbowych oraz w soboty, zatrudniają także czasowo dodatkowych zleceniobiorców oraz stażystów z urzędu pracy, a ponadto wykorzystują rozwiązania technologiczne do przyspieszenia obsługi wniosków.

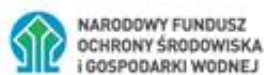
Nowe Czyste Powietrze - wyższa jakość, lepsza efektywność

Od 31 marca 2025 r. program działa w zupełnie nowej formule – uszczelniliśmy kryteria i ukierunkowaliśmy pomoc do osób rzeczywiście ubogich energetycznie. Zaczynamy od audytu energetycznego, który wcześniej nie był obowiązkowy, a który wykazuje, czy dom wymaga termomodernizacji, a dopiero drugim etapem jest dobranie źródła ciepła. Dzięki temu wybieramy optymalne źródło ciepła, które będzie zużywało minimalną ilość energii do ogrzewania domu. Audyt energetyczny i optymalny dobór zakresu prac powodują, że proces przygotowawczy wydłuża się, ale wnioski są lepiej przygotowane.

W nowym programie od 31 marca wpłynęło 43 tys. wniosków o dofinansowanie i dodatkowo ponad 24 tys. jest zarejestrowanych w wersji roboczej, które są aktualnie uzupełniane. Przed reformą można było złożyć wniosek niepełny, pusty, podwójny, który podbijał statystyki, a nie zakończył się umową – to aż 115 tys. wniosków w statystykach.

Ponadto zaliczka nie jest już wypłacana „z góry”, lecz dopiero po potwierdzeniu gotowości organizacyjnej i formalnej do realizacji inwestycji: weryfikacji wykonawcy, umowy i dokumentów przez operatora, którym jest gmina lub WFOŚiGW. Chroni to beneficjenta przed pobraniem środków przez nierzetelnego wykonawcę przed rozpoczęciem prac.

Od początku programu Czyste Powietrze, który ruszył we wrześniu 2018 r. podpisano 940 tys. umów o dofinansowanie, a wypłaty osiągnęły prawie 19 mld zł. Beneficjenci programu zrealizowali ponad 551 tys. inwestycji, w tym wymienili 450 tys. kopciuchów.

**Współfinansowane z unijnego systemu handlu
uprawnieniami do emisji (Funduszu Modernizacyjnego)**